

החצר האחורית של החינוך בישראל - מערכת החינוך החרדית

תמונת מצב והמלצות מדיניות - ינואר 2018

העסקה פוגענית, שירותים מצומצמים לתלמידים, נשירה מוגברת ואפליה בהליכי שיבוץ וקבלה

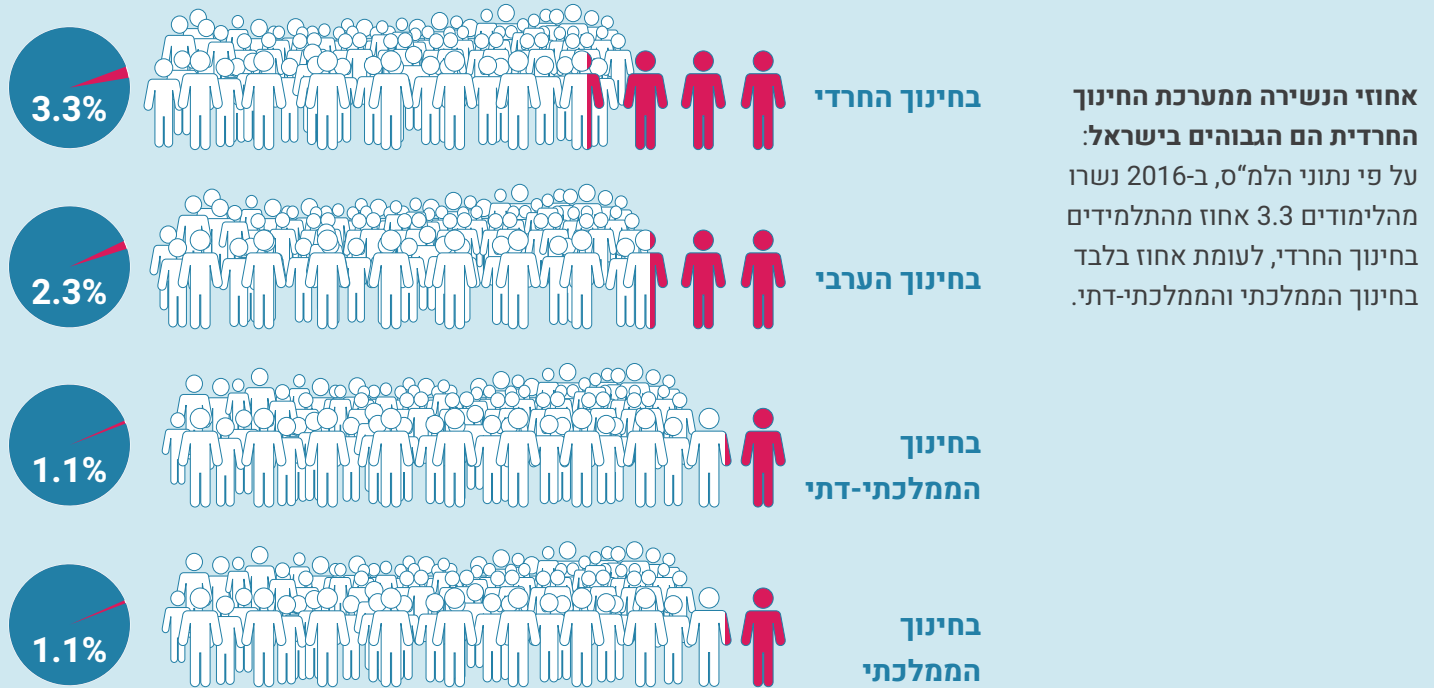

כחמישית מהתלמידים בישראל לומדים במערכת החינוך החרדית, אשר צומחת מהר יותר מכל זרם חינוך אחר בישראל. עם זאת, מעט מאוד נתונים נאספו עד היום באופן שיטתי לגבי החינוך החרדי בישראל. דוח זה נועד לספק למקבלי ההחלטות, לקובעי המדיניות ולציבור הרחב מידע מקיף ומעודכן על התנאים, האתגרים והכשלים במערכת החינוך החרדית, וכן להציע פתרונות אפשריים.

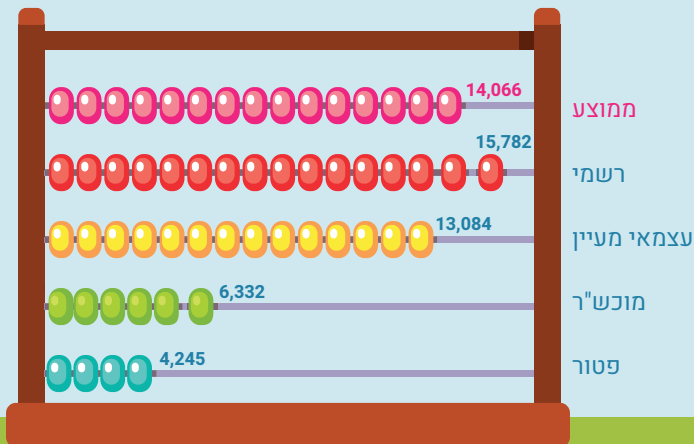
הדוח עוסק בשכרם ובתנאי עבודתם של עובדי ההוראה החרדים, בשירותים הניתנים לתלמידים בבתי הספר החרדיים ובתקצוב מערכת החינוך החרדית. הוא מצביע על הפערים הניכרים בין מערכת החינוך הממלכתית והממלכתית-דתית לבין מערכת החינוך החרדית.

ליצירת קשר עם מחברות הדוח - מיכל צ'רנוביצקי ודבורה פלדמן:

טלפון: 054-7448811 | מייל: chinuch.charedi@gmail.com

נתוני משרד החינוך חושפים כי תלמידים חרדים מקבלים את התקצוב הנמוך ביותר ביחס לשאר התלמידים בישראל. במוסדות הפטור, למשל, כל תלמיד מתקצב ב-27 אחוז בלבד מתלמיד שאינו חרדי.

תקציב לפי תלמיד

הליך הרישום לבתי הספר לקוי ומפלה על רקע עדתי, דתי ומעמדי. משפחות רבות נאלצות להתחנך ולערב גורמים חיצוניים על מנת לרשום את ילדיהן לכיתה א'. חלק מהילדים מתקבלים ללימודים רק בסמוך לפתיחת שנת הלימודים, או לאחר שכבר החלה. למרות מאות תלונות על אפליה, בשנים האחרונות ננקטו סנקציות מנהליות נגד בתי ספר בודדים בלבד.

ברובם המכריע של מוסדות החינוך החרדיים לבנים אין תוכנית לימודי ליבה מסודרת. היסטוריה וגיאוגרפיה, למשל, אינם נלמדים כמקצועות בפני עצמם, ולימודי החשבון מתמצים לרוב בארבע פעולות חשבוניות בלבד. במהלך חטיבת הביניים חלק ממקצועות הליבה נעלמים כליל ממערכת השעות.

שיעור תלמידים במגזר החרדי הלומדים את המקצוע:

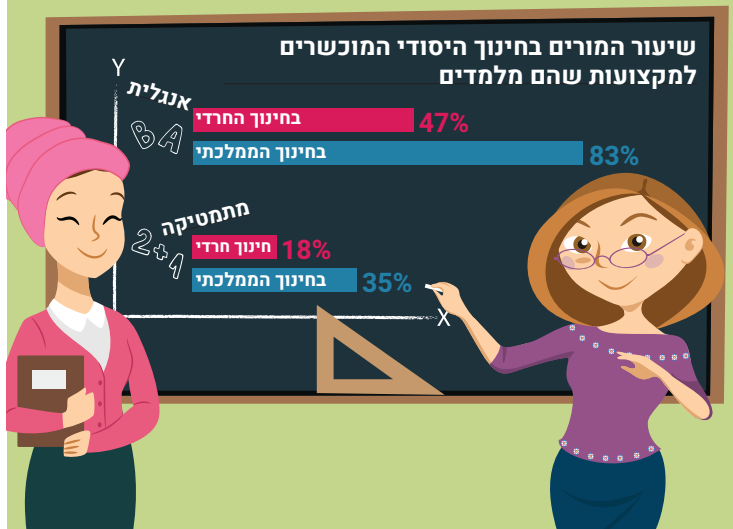

שכרם השעתי של מורים חרדים נמוך בכ-50 אחוז מזה של מורים יהודים שאינם חרדים. בקרב המורות הפער עומד על 25 אחוז. בנוסף, כלל עובדי ההוראה החרדים מועסקים כעובדי קבלן לעומת חמישית בלבד בחינוך הממלכתי. רק 0.3 אחוז מהמורות והמורים החרדים מאוגדים, לעומת 70 אחוז בחינוך הממלכתי. בסקר שערכנו, כמחצית מעובדי ההוראה דיווחו על הלנת שכר. 80 אחוז מעובדות ההוראה העידו שפוטרו והועסקו מחדש במטרה למנוע מהן לצבור ותק ולקבל משכורת בחודשי הקיץ.

שכרם השעתי של:

מנהלי בתי הספר החרדיים ממונים על ידי מוסדות החינוך ללא דרישות סף, מכרזים או שקיפות לציבור. רמת ההכשרה של המורים החרדים, נמוכה מרמת ההכשרה של המורים הלא חרדים.

על אף שמדובר באחת מקבוצות האוכלוסייה העניות בישראל, תשלומי ההורים בחינוך החרדי לבנים גבוהים מאלה שבחינוך החילוני הממלכתי. על פי הוראות משרד החינוך, לגני ילדים מותר לגבות מההורים עד 1,000 שקל בשנה, אך גנים חרדיים רבים גובים סכומים חריגים המגיעים עד 5,000 שקל בשנה.

בחינוך הממלכתי

בחינוך הממלכתי-דתי

בחינוך החרדי

הישגי התלמידים החרדים במבחני המיצ"ב הם הנמוכים בישראל: הציון הממוצע בבחינות המיצ"ב עמד בתשע"ו על 63 בחינוך הממלכתי, 57 בחינוך הממלכתי-דתי ו-25 בלבד בחינוך החרדי.

למרות תשלומי ההורים הגבוהים, השירותים המוצעים לתלמידים מצומצמים: על פי הסקר שערכנו, חדרי מחשבים, לדוגמא, נמצאו בקושי בעשירית ממוסדות החינוך היסודיים לבנים, ומשמרות ביטוח נמצאו בפחות מחמישית מבתי הספר היסודיים בכלל.

בפחות מעשירית ממוסדות החינוך היסודיים לבנים ישנם חדרי מחשבים

המלצות מדיניות לשיפור ולקידום מערכת החינוך החרדית

פתרון כולל: הפיכת מערכת החינוך החרדית לחלק ממערכת החינוך הרשמית בישראל

למעשה, תהליך העברת בתי הספר החרדיים לבעלות המדינה והעברת גני הילדים לבעלות הרשויות המקומיות יצא לדרך בסוף שנת 2013, עם הקמת זרם החינוך הממלכתי-חרדי (ממ"ח). אך הממ"ח תופס כיום נפח מזערי בלבד מכלל מערכת החינוך החרדי. האצת התהליך - על ידי פירוק רשתות החינוך החרדיות והעברת בתי הספר והגנים לממ"ח - תהיה הפתרון הצודק והיעיל ביותר לשלל הליקויים עליהם הצבענו בדוח.

פתרון-העל לשלל הכשלים שנחשפו בדוח זה הוא הכלת מערכת החינוך החרדית במערכת החינוך הרשמית. צעד זה יהווה תיקון והשלמה של חוק החינוך הממלכתי, שיושם באופן חלקי ביותר במגזר החרדי.

פתרונות ביניים לטווח הקצר והבינוני

שינוי מדיניות הקמת בתי ספר חדשים: יש לקבוע כי מוסדות חינוך חרדיים חדשים יוקמו רק במסגרת רשתות החינוך, והחינוך הממלכתי-חרדי (ממ"ח). בנוסף, יש לפעול להקמת גנים ובתי ספר ממ"ח; כיום הקמתם נעשית רק בעקבות יוזמות מקומיות של הורים, הנדרשים לגייס ילדים בעצמם ותלויים בשיתוף פעולה מצד הרשות המקומית.

תשלומי הורים: על משרד החינוך לחייב את בתי הספר להקים ועדי הורים שישתתפו בקביעת גובה תשלומי ההורים ובפיקוח על השימוש בהם, או, לחלופין, לגייס רואה חשבון חיצוני שיפקח על גביית התשלומים והשימוש בהם.

שינוי הליכי הרישום והקבלה: יש לבטל את סמכותם של מוסדות החינוך לקבל ולדחות תלמידים, למעט בבתי ספר המיועדים לזרם חרדי אחד בלבד, ולעבור למודל שישלב רישום אזורי ובחירה של ההורים. הרישום יתבצע דרך העירייה בלבד.

העלאת מודעות ומאבק על דעת הקהל: על מנת לצמצם את הפער בין החינוך החרדי לבין שאר מערכות החינוך בישראל, יש להעלות את המודעות בקרב הציבור החרדי לזכויותיהם של מורים, הורים ותלמידים. יש להפיץ מידע להורים ולעובדי הוראה; לרתום גורמים מרכזיים בקהילה לתמוך בשינויים המערכתיים הנדרשים; וללוות את התהליך בקמפיין בתקשורת החרדית להכשרת דעת הקהל.

המהלך החיוני של הכלת החינוך החרדי במערכת החינוך הממלכתית צפוי להיתקל בהתנגדויות, לא יאושר בקלות ולא ייצא לפועל בן לילה. לפיכך אנו מציעות כאן סדרה של פתרונות ביניים לבעיות הקיימות, שעשויים להיות אפקטיביים בטווח הקצר והבינוני:

הרחבת הפיקוח והדיווח: יש להשית פיקוח מוגבר על שכרם של עובדי ההוראה, על תוכניות הלימודים ועל תקציב מוסדות החינוך החרדיים. בנוסף על משרד החינוך ליישם את סמכויות האכיפה שבידיו, כולל הפעלת סנקציות כמו הפסקת תקצוב.

מעבר להעסקה ישירה של צוות ההוראה: יש לעבור למודל של העסקה ישירה על ידי משרד החינוך (מורות, מורים, מנהלות ומנהלים) והרשויות המקומיות (גננות וגננים), כמקובל במערכת החינוך הרשמית. עד המעבר להעסקה ישירה, על משרד החינוך לעודד הקמת ארגוני עובדים בחינוך החרדי.

העברת כלל מוסדות החינוך החרדי לידי רשתות החינוך החרדיות: יש לרכז את כלל מוסדות החינוך החרדיים בידי רשת החינוך העצמאי ורשת מעיין החינוך התורני על מנת לייעל את המנגנון ולאפשר למדינה להתנהל מול שני גופים גדולים במקום מאות.

